

Μηνάς Αβραμίδης, 1877-1954

Ο Μηνάς Αβραμίδης γεννήθηκε στην Κιουτάχεια της Μ. Ασίας το 1877, όπου και έζησε ως τη Μικρασιατική καταστροφή.

Ο πατέρας του, Αβραάμ, πέθανε όταν ο Μηνάς ήταν μικρός ενώ η μάνα του Γεσθημανή, ήρθε το '22 μαζί του στην Ελλάδα, όπου πέθανε το 1932.

Οι γραμματικές του γνώσεις δεν ξεπερνούσαν τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Στο πρώτο βιοποριστικό του επάγγελμα, του λιθοξόου, δίδαχτηκε να δουλεύει το πιο σκληρό υλικό, την πέτρα. Είναι άγνωστο πότε καταπιάστηκε με το μαλακό και εύπλαστο υλικό, τον πηλό, και πού μαθήτευσε.

Γραπτές πηγές αναφέρουν ότι στην Κιουτάχεια -κεραμικό κέντρο από αιώνες- η αγγειοπλαστική τέχνη εξακολουθούσε τον εικοστό αιώνα να ασκείται από χριστιανούς. Αναφέρονται ονομαστικά επτά από τα σπουδαιότερα εργαστήρια που διαλύθηκαν μετά το '22. Ανάμεσα τους το εργαστήρι του Μηνά Αβραμίδα που ήταν ο πιο καταξιωμένος τεχνίτης, ιδιαίτερα στην τέχνη της διακοσμητικής. Ένα έργο του σε πλακάκια τοίχου, διαστάσεων 2x2 μέτρα, ήταν εντοιχισμένο σε κεντρικό καφενέ της ελληνικής συνοικίας της Κιουτάχειας. Παρίστανε τη σκηνή του φόνου του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου από

τους Τούρκους, με τόση ζωντάνια που συγκινούσε αφάνταστα τους θαμώνες αλλά και τον ίδιο που πήγαινε εκεί καθημερινά να πει το ούζο του.

Το 1918 παντρεύεται σε τρίτο γάμο τη Δωροθέα Ρουσανίδου -χήρα χωρίς παιδιά- και το 1919 αποκτά το πρώτο του παιδί, το Χαράλαμπο και αργότερα τον Κυριάκο που πεθαίνει στην Κιουτάχεια.

Το 1922 μαζί με άλλους πρόσφυγες, φτάνει στη Θεσσαλονίκη κι ο Μηνάς με την οικογένεια του. Τα δυο μικρότερα αδέρφια του εγκαθίστανται στη Δράμα όπου εργάστηκαν σαν μαρμαράδες ως το θάνατο τους και τους διαδέχτηκαν τα παιδιά τους. Η αδελφή του εγκαθίσταται στην Ξάνθη.

Ο Μηνάς με τη γυναίκα του, την υιοθετημένη ανεψιά της γυναίκας του Μαρίκα και το Χαράλαμπο κατεβαίνει στην Αθήνα. Κατοικεί στο Παλιό Φάληρο και δουλεύει στην παλιά του τέχνη του λιθοξόου, όμως η φήμη του αλλάζει τη ζωή του.

Το 1923 προσλαμβάνεται από τον ιδρυτή της κεραμικής βιοτεχνίας του Νέου Φαλήρου 'ΚΙΟΥΤΑΧΙΑ' Μηνά Πεσμαζόγλου, ως αρχιτεχνίτης. Την οργανώνει, δουλεύει σκληρά δυο χρόνια αλλά απογοητευμένος γιατί εκμεταλλεύονταν την πείρα του χωρίς την ανάλογη αμοιβή, την εγκαταλείπει και φεύγει από την Αθήνα με όλη την οικογένεια για τη Φλώρινα. Κατοικούν σ' ένα προσφυγικό σπίτι, στην οδό Ηπίρου.

Εκεί βρίσκει κατάλληλα χρώματα, κτίζει καμίνι και πλάθει αγγεία καθημερινής χρήσης αλλά και ολόγλυφα περιστέρια και λιοντάρια σε καλούπια, για διακοσμητικά. Η έγχρωμη φρίζα από εντοιχισμένα πλακάκια που κοσμούν το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας στη Φλώρινα, είναι δικό του έργο αλλά πιθανόν μεταγενέστερο.

Στη Φλώρινα γεννιέται και πεθαίνει ο γιος του Χρήστος.

Το 1926 βρίσκεται εγκατεστημένος στη Θεσσαλονίκη. Με χρήματα από τον αδελφό της γυναίκας του Ηρακλή που ζούσε στην Αμερική, όπου ασχολούνταν με γούνες, αγοράζει ένα κομμάτι γης στη συνοικία Χαριλάου, δίπλα σ' ένα ξερό συνήθως ρέμα και κτίζει μόνος του ένα μικρό σπίτι όπου οργανώνει κατοικία και εργαστήριο.

Το 1926 γεννιέται η κόρη του Αναστασία και το 1927 ο γιος του Αβραάμ. Το 1927 πρωτοεκθέτει κάποια έργα του στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τον επόμενο χρόνο, συνεργάζεται με τον αγγειοπλάστη Μακάριο Βαρδαξή και εκθέτει έργα του στη Διεθνή Έκθεση του 1928. Καθώς τα οικονομικά του Μηνά ήταν οικτρά, ο Βαρδαξής έβαλε τα χρήματα και ο ίδιος τη δουλειά. Ανάμεσα στα έργα που εκτέθηκαν ξεχωρίζουν τα αγάλματα της 'Πικραμένης προσφυγοπούλας' και το περίφημο καμπαναριό. Στην έκθεση αυτή βραβεύεται ο Μηνάς και του απονέμεται αργυρό μετάλλιο με χαραγμένο τον Άγιο Δημήτριο. Ένας μεγάλος αριθμός από τα έργα του Μηνά περιέρχονται στην κυριότητα του

Βαρδαξή κι από αυτόν τελικά πουλιούνται αργότερα σε μουσεία και συλλογές.

Την ίδια εποχή ο Μηνάς αναγκάζεται να πουλήσει το μισό του σπίτι στο Μακάριο Βαρδαξή. Από τότε, σ' ένα μικρό δωματάκι έχει τον ποδοκίνητο τροχό, τα ράφια για τα νωπά κεραμικά και έναν πάγκο. Στο δεύτερο δωμάτιο όπου ήταν και το καλλιτεχνικό του εργαστήριο διακοσμητικής, ζει όλη η οικογένεια. Στη μικρή λασπωμένη αυλή, όπου ανακατεύει τα χρώματα βρίσκεται το μικρό καμίνι και τα φρύγανα. Τα μικρότερα παιδιά του μεγαλώνουν στο δρόμο. Χρήματα για σχολείο δεν υπάρχουν. Από το 1930 έχει βοηθό το γιο του το Χαράλαμπο που πλάθει και διακοσμεί τα σχέδια του πατέρα του με επιδεξιότητα, και μετά το 1933 που τελειώνει το σχολείο εργάζεται κανονικά στο εργαστήριο, ως το 1938 που φεύγει για να δουλέψει μόνος του. Στο πατρικό εργαστήριο θα εργαστεί από παιδί κι ο δεύτερος γιος, ο Αβραάμ που μέχρι σήμερα συνεχίζει τη δουλειά του πατέρα του στον ίδιο χώρο, στην οδό Γενναδίου 88.

Τα δυο στερνοπαίδια του, ο Παντελής και ο Ηλίας, που γεννήθηκαν το 1932 και το 1933 αντίστοιχα, θα γίνουν οικοδόμοι.

Γύρω στα 1929 συμβαίνει κάποιο περιστατικό που οι συνέπειες του θα πληγώσουν την αγαθότητα του Μηνά: Κάποιος αρχαιοκάπηλος του φέρνει να κολλήσει ένα σπασμένο βυζαντινό αγγείο. Ο Μηνάς το αντιγράφει και του πουλά για λίγες δραχμές ακόμα δέκα όμοια κι άλλα τόσα με τα σχέδια που του έφερνε. Ένα από αυτά είναι το γνωστό πιάτο που ως βυζαντινό πουλήθηκε ακριβιά από τον αρχαιοκάπηλο, αναρτήθηκε στο Λούβρο και δημοσιεύτηκε από τον Talbot Rice το 1930. Η απάτη αποκαλύπτεται και η αστυνομία κλείνει το εργαστήριο του Μηνά. Σύντομα όμως αναγνωρίζεται η αθωότητα του και συγχρόνως γίνεται τόσο γνωστή η τελειότητα της δουλειάς του ώστε αρχίζουν να τον επισκέπτονται καθηγητές του Πανεπιστημίου, φιλότεχνοι και ζωγράφοι και να αγοράζουν τα άμφθηνα κεραμικά του. Ανάμεσα τους ο Στίλπων Κυριακίδης και ο Ανδρέας Ξυγγόπουλος και στη δεκαετία του 1940 ο καθηγητής Βασίλης Κυριαζόπουλος, οι ζωγράφοι Γιώργος Παραλής, Γιώργος Φωκίδης και άλλοι.

Η ανέχεια αναγκάζει το Μηνά να δουλέψει στο κεραμοποιείο των Α/φων Αλλατίνη που βρισκόταν τότε ανάμεσα στην οδό Ιταλίας και στη Μάρκου Μπότσαρη, πλάι στον ίδιο χείμαρρο που περνούσε από το σπίτι του για να καταλήξει από τη σημερινή οδό Κοσμά Αιτωλού στη θάλασσα. Εκεί, από το 1932 ως το 1936-37 που κάηκε το παλιό κεραμοποιείο, πλάθει γλάστρες, πιθάρια, ακροκέραμα, και καλουπιάζει θερμάστρες.

Το 1939 ο Μηνάς Αβραμίδης ανοίγει ένα πρατήριο στην πλατεία Βλάλη για να πουλάει τα απλά κεραμικά καθημερινής χρήσης. Το αναλαμβάνει ο γιος του ο Χαράλαμπος που αγωνίζεται να αντεπεξέλθει στις δυσκολίες της αγοράς, τον ανταγωνισμό και τις απάτες, αλλά δεν τα καταφέρνει και σύντομα το πρατήριο κλείνει. Η αποτυχία αυτή, τα λίγα χρήματα που παίρνει από τη δουλειά στο εργαστήριο, κάνουν το Χαράλαμπο να δουλέψει για λίγο στο νέο κεραμοποιείο Αλλατίνη (στη Ν. Ελβετία) και στη συνέχεια να καταταγεί ως εθελοντής στο στρατό.

Στην κατοχή, η ανέχεια κορυφώνεται. Ο Χαράλαμπος, που το Σεπτέμβριο του 1941 ανοίγει αγγειοπλαστείο στην Άθυτο της Χαλκιδικής παίρνει την οικογένεια εκεί για λίγο διάστημα. Ο Μηνάς αρρωσταίνει βαριά. Μια γειτόνισσα του φέρνει λίγο χαρουπόζουμο. Αρνιέται λέγοντας: «Εγώ πεθαίνω. Δώστε στα παιδιά μου, να ζήσουν».

Ο Μηνάς επιζεί. Πουλάει τα κεραμικά του για λίγο ψωμί ή για πενταρο-δεκάρες. Όλοι εκμεταλλεύονται την καλοσύνη του και δε βρίσκεται κανείς να τον βοηθήσει αποτελεσματικά.

Το 1946 πεθαίνει η γυναίκα του, μια απλοϊκή και καλοκάγαθη σύντροφος. Μιλούσε μόνο τούρκικα, τα ελληνικά της ήταν ελάχιστα. Η προσφορά της στο εργαστήριο ήταν να ζυμώνει τον πηλό και να ξελασπώνει την αυλή.

Το 1950 πεθαίνει η κόρη του Αναστασία, παντρεμένη από το 1947 με το λούστρο της γειτονιάς, το Χρήστο.

Το 1950, η Μακεδονική Εταιρεία του αναθέτει την κατασκευή της φρίζας με πλακάκια που κοσμεί τη μεγάλη της αίθουσα. Η επιλογή του σχεδίου οφείλεται στον Α. Ξυγγόπουλο, η σχεδίαση στο ζωγράφο Γ. Παραλή. Η εκτέλεση είναι άριστη και η φήμη του Μηνά απλώνεται.

Το 1954 ο Μηνάς παθαίνει συμφόρηση. Χωρίς γιατρό, περιμένει το θάνατο ως τη μέρα που ο Γ. Βελλίδης και ο διευθυντής του Ερυθρού Σταυρού τον μεταφέρουν σε αφασία στο Κεντρικό Νοσοκομείο. Σε τέσσερις μέρες πεθαίνει.

Λένε πως έφυγε γεμάτος πίκρα. Πως συχνά παραπονιόταν «τόσοι θαυμάζουν τα έργα μου κι εγώ πεθαίνω από την

πείνα». Όμως παρά τις ταλαιπωρίες που πέρασε είχε την τύχη να αναγνωρισθεί το έργο του όσο ακόμα ζούσε.

Το 1956 η Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία Τέχνη οργάνωσε έκθεση κεραμικών του στην αίθουσα εκθέσεων του Δήμου Θεσσαλονίκης, τιμώντας το έργο και τη μνήμη ενός γνήσιου καλλιτέχνη.